

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทยเอกสารชั้นต้น

- "เรื่องแต่งตั้งเจ้าประเทศราชกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 1." หอสมุดแห่งชาติ.
จดหมายเทศรัชกาลที่ 1. จศ. 1168 เลขที่ 2.
- "ศุภอักษรเจ้าพระยาจักรีถึงเจ้าประเทศราช 5 เมือง เรื่องหมั่นหมั้นกับพวกเป็นกบฏ."
หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเทศรัชกาลที่ 2 จศ. 1171 เลขที่ 1./ก.
- "สำเนาใบบอกพระยานครา เรื่องส่งพวกหมาที่จับได้เข้ามายังกรุง." หอสมุดแห่งชาติ.
จดหมายเทศรัชกาลที่ 2 จศ. 1171 เลขที่ 2/1-2/2.
- "สารตราเจ้าพระยาจักรี ถึงเจ้าเมืองทั้ง 5 เรื่องหมายยกทัพมาตีเมืองกลาง."
หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเทศรัชกาลที่ 2 จศ. 1171 เลขที่ 3/1-3/5.
- "เรื่องบัญชีเงินช่วยอากรสุราบ่อน เบี้ยสมหัตถ์และตลาด." หอสมุดแห่งชาติ.
จดหมายเทศรัชกาลที่ 2 จศ. 1171 เลขที่ 6.
- "คำให้การอาชงะสาคนของหมา เรื่องเหตุการณ์ในหมาและหมายยกทัพมาตีมลายู."
หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเทศรัชกาลที่ 2 จศ. 1172 เลขที่ 5.
- "หนังสือเจ้าพระยาจักรีถึงพระยานครศรีธรรมราช เรื่องญวนมาอยู่ที่หุทไธเพชร."
หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเทศรัชกาลที่ 2 จศ. 1172 เลขที่ 822.
- "หนังสือเจ้าพระยาจักรีถึงเจ้าเมืองกรมการ ให้เตรียมกองทัพรับศึกหมา." หอสมุดแห่งชาติ.
จดหมายเทศรัชกาลที่ 2 จศ. 1172 เลขที่ 11/1.
- "หนังสือเจ้าพระยาจักรีถึงเจ้าพระยาปราจินบุรี เรื่องพระอุไทยราชาชอกกองทัพญวนมาตั้ง
อยู่ที่เมืองหุทไธเพชร จะมาตีพระตะบอง." หอสมุดแห่งชาติ.
จดหมายเทศรัชกาลที่ 2 จศ. 1172 เลขที่ 11/2.
- "สารตราเจ้าพระยาอัครมหาเสนาฯ ถึงหลวงเทพเสนาและกรมการ เมืองนครศรีธรรมราช
เรื่องตั้งพระบริรักษ์ภูเบศร์ เป็นพระยานครศรีธรรมราช." หอสมุดแห่งชาติ.
จดหมายเทศรัชกาลที่ 2 จศ. 1173 เลขที่ 1ก-/1.

"กฎกลาโหม ให้แก่พระบริรักษ์ภูมศรีพระยาศรีธรรมโศกราชว่าด้วยการรักษาเมือง."

หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเทศุรัชกาลที่ 2 จศ. 1173 เลขที่ 1.ภ/2.

"ร่างตราเจ้าพระยาอัครมหาเสนาาเรื่องเมืองศรีง." หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเทศุ

รัชกาลที่ 2 จศ. 1173 เลขที่ 2.

"ร่างตราเจ้าพระยาอัครมหาเสนาาถึงพระยาไทรบุรีเรื่องถวายสิ่งของในการพระบรมศพ

และถวายเครื่องราชบรรณาการ." หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเทศุรัชกาลที่ 2

จศ. 1173 เลขที่ 2/1.

"ร่างตราเจ้าพระยาอัครมหาเสนาาถึงพระยาไทรบุรี เรื่องตั้งหลวงยกกระบัตร เมืองตะกั่วทุ่ง

เป็นผู้รั้งเมืองกลาง." หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเทศุรัชกาลที่ 2 จศ. 1173

เลขที่ 2/2.

"ร่างตราเจ้าพระยาอัครมหาเสนาบดี ถึงพระยาไทรบุรี เรื่องตั้งเจ้าพระยาศรีธรรมโศกราช

เป็นเจ้าพระยาสุธรรมมนตรี และพระบริรักษ์ภูเบศร์เป็นพระยานครศรีธรรมราช

ตั้งพระวิเสสสุนทร เป็นพระยาวิเสสภักดีศรีสุรสงคราม พระยาสงขลา."

หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเทศุรัชกาลที่ 2 จศ. 1173 เลขที่ 2/4.

"ร่างตราเจ้าพระยาอัครมหาเสนาาถึงหลวงเทพเสนา เมืองนครศรีธรรมราช เรื่องยกเมือง

ศรีงุราขึ้นกับเมืองนครฯ และยกเมืองสลุลละงู ขึ้นกับเมืองสงขลา."

หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเทศุรัชกาลที่ 2 จศ. 1173 เลขที่ 2/6.

"ร่างตราเจ้าพระยาอัครมหาเสนาา ถึงพระยาภลินดิน เรื่องยกเมืองภลินดินขึ้นกับ

เมืองนครฯ." หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเทศุรัชกาลที่ 2 จศ. 1173

เลขที่ 2/7.

"ร่างตราเจ้าพระยาอัครมหาเสนาา ถึงกรมการ เมืองสงขลา เรื่องยกเมืองศรีงุรา

ขึ้นกับเมืองนครฯ ยกสลุลละงูขึ้นกับเมืองสงขลา. หอสมุดแห่งชาติ.

จดหมายเทศุรัชกาลที่ 2 จศ. 1173 เลขที่ 2/10.

- "หนังสือหมิ่นศักดิ์พลเสพ เจ้ากรมถึงพระยาศรีธรรมโศภราช เรื่องให้คนลงไปสักเลกเจ้ากรม
หากรมมิได้." หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเทศรัชกาลที่ 2 จศ. 1173 เลขที่ 4.
- "ร่างตราเจ้าพระยาอัครมหาเสนาถึงพระอภัยวาริเจ้าทรัพย์เมืองเกาะหมากถวายเป็นของค่าง ๆ."
หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเทศรัชกาลที่ 2 จศ. 1173 เลขที่ 8.
- "ร่างตราถึงหัวเมือง เรื่องข้าหลวงรังวัดนาและออกโฉนดตราแดง." หอสมุดแห่งชาติ.
จดหมายเทศรัชกาลที่ 2 จศ. 1173 เลขที่ 12.
- "พระราชสาส์นถึงพระเจ้าเวียงคานมยาลอง เรื่องพระอุไทยราชาวิเวทกับองสงวน."
หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเทศรัชกาลที่ 2 จศ. 1173 เลขที่ 18/1.
- "พระราชสาส์นไปมากับกรุงเวียงคานม." หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเทศรัชกาลที่ 2
จศ. 1173 เลขที่ 18-19.
- "พระราชสาส์นถึงพระเจ้าเวียงคานมยาลอง เรื่องนักองสงวนหนีไปอยู่โพธิสัตว์."
หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเทศรัชกาลที่ 2 จศ. 1177 เลขที่ 19ก./3.
- "หนังสือเจ้าพระยาพระคลังถึงองไโลโบ เสนาผู้ใหญ่กรุงเวียงคานม เรื่องให้ราชทูตจำขูลพระราชสาส์น
และคุมเครื่องบรรณาการไปถวายสมเด็จพระเจ้ากรุงเวียงคานม." หอสมุดแห่งชาติ.
จดหมายเทศรัชกาลที่ 2 จศ. 1173 เลขที่ 21/1.
- "หนังสือหมิ่นศักดิ์พลเสพ เจ้ากรมกับพระยานครา เรื่องจะขอตั้งเมืองกลาง." หอสมุดแห่งชาติ.
จดหมายเทศรัชกาลที่ 2 จศ. 1174 เลขที่ 3.
- "หนังสือนายสังจางวาง ถึงขุนนครศรีธรรมราช เรื่องพระยานครจะขอตั้งเป็นเมืองรกร้างและ
สักเลก." หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเทศรัชกาลที่ 2 จศ. 1174 เลขที่ 4.
- "หนังสือหมิ่นศักดิ์พลเสพ เจ้ากรมถึงพระยานคราโปรดฯ ให้พระยาสงขลาและพระยาไทร
เข้าเฝ้าขูลละอองฯ." หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเทศรัชกาลที่ 2 จศ. 1174
เลขที่ 8, 8/ก.
- "ท้องตราเจ้าพระยาอัครมหาเสนาถึงพระยานครศรีธรรมราช เรื่องส่งหม่า 3 คน ที่จับได้
เมืองทวาย และให้เอากระบือแจกจ่ายให้ราษฎร." หอสมุดแห่งชาติ.
จดหมายเทศรัชกาลที่ 2 จศ. 1174 เลขที่ 16.

"รายงานว่าด้วยภารจับทนายข้างสำคัญในรัชกาลที่ ๒." หอสมุดแห่งชาติ.

จดหมาย เหตุรัชกาลที่ ๒ จศ. 1174 เลขที่ 21.

"พระราชสาส์นไปเมืองจีน." หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ จศ. 1174

เลขที่ 24.

"ทำเนียบเมืองนครศรีธรรมราช." หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ จศ. 1175.

"หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสพ เจ้ากรมถึงพระยานครศรีธรรมราช ให้ค้อเรือลำหนึ่งเข้ามาถวาย

และให้ส่งส่วยคึกุกเข้าไปด้วย." หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒

จศ. 1175 เลขที่ 3.

"ท้องตราเจ้าพระยาอัครมหาเสนา ถึงพระยาศรีธรรมโศกราช ให้พระยาสุรสงคราม

เป็นกรรมการไประจับเหตุ เรื่องหลวงบาโกย หลวงบังสุริวาทกับหลวงนิยง."

หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ จศ. 1175 เลขที่ 8.

"หนังสือจินนายเรือคุมสำเภารรทุกสินค้า ไปจำหน่ายเมืองจีนบอกข่าวสำเภาและสินค้า."

หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ จศ. 1175 เลขที่ 15.

"หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสพ เจ้ากรมถึงพระยานครา เรื่องจัดพาหนะส่งมหาดเล็กออกไปซื้อของ

ที่เกาะหมาก." หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ จศ. 1176 เลขที่ 3.

"หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสพ เจ้ากรมถึงพระยานครา ให้เร่ง เงินลูกหนี้และเร่งพระยาภันต์

ให้ส่งเงินค่าภาษีที่เรียกเก็บคืน." หอสมุดแห่งชาติ. จดหมาย เหตุรัชกาลที่ ๒

จศ. 1176 เลขที่ 9.

"หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสพ เจ้ากรม ถึงพระยานครา ให้จำหน่ายบ้ายและเรือสินค้า และส่งไม้

ทำคนครี." หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ จศ. 1176 เลขที่ 10.

"ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช ให้เอาเงินอากรรังนกและส่งส่วยคึกุกมอบให้ข้าหลวง

ไปซื้อผ้าลายที่เกาะหมาก." หอสมุดแห่งชาติ จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ จศ. 1176

เลขที่ 11.

"ท้องตราถึง เจ้าพระยานครศรีธรรมราช เรื่องตั้งพระยาอภัยนุราชเป็นนายอากรรังนก

ชายฝั่งทะเลตะวันตก." หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ จศ. 1176

เลขที่ 14.

"เรื่องโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม หมายให้หมื่นสุคริขันธ์ในมาจ จศ. 1176." หอสมุดแห่งชาติ.

จดหมายเทศน์รัชกาลที่ 2 จศ. 1176 เลขที่ 16ก.

"พระราชสาส์นคอบญวน เรื่ององคัลันท์เป็นกบฏ." หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเทศน์

รัชกาลที่ 2 จศ. 1177 เลขที่ 5.

"หนังสือกรมหมื่นศักดิ์พลเสพ ถึงพระยานครศรีธรรมราช เรื่องให้ตั้งส่งส่วยเงินอากรรังนก
ที่เหลือจากซื้อตุ๊กแล้วไว้เพื่อสำรองราชการ." หอสมุดแห่งชาติ.

จดหมายเทศน์รัชกาลที่ 2 จศ. 1178 เลขที่ 6.

"ร่างตราเจ้าพระยาอัครมหาเสนาถึงพระบิดันพานิช เมืองเกาะหมาก เรื่องส่งเสบียงและ
อาวุธในรากซารรบพม่า." หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเทศน์รัชกาลที่ 2

จศ. 1178 เลขที่ 9.

"โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม หมายให้พระองคัมรินทร์ออกมารักษาโรคพระยานครและช่วยราชการทัพพม่า."

หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเทศน์รัชกาลที่ 2 จศ. 1180 เลขที่ 4.

"หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสพ เจ้ากรม ถึงพระยานครศรีธรรมราช เรื่อง พระยานครฯ หายป่วย
แล้วจะมาเข้าเฝ้าและให้พระยาหงษ์นรินทร์ คุมลินค้ำมาให้พระยานครฯ

ช่วยจำหน่วย." หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเทศน์รัชกาลที่ 2 จศ. 1180

เลขที่ 5.

"หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสพ ถึงพระยานครให้จ่ายเงินอากรบ่อนเบี้ยและสุราซื้อพริกไทย

แขวงเมืองนครา." หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเทศน์รัชกาลที่ 2 จศ. 1181

เลขที่ 10.

"คำให้การเรื่องพระเจ้าอังวะป่วยและสวรรคต." หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเทศน์รัชกาลที่ 2

จศ. 1181 เลขที่ 12.

"หนังสือเจ้าพระยาอัครมหาเสนา ถึงโศระยาตหวันอาหารนเมืองไทรบุรี โปรดเกล้าให้

เจ้าพระยานครศรีธรรมราชออกมาเป็นผู้สำเร็จเมืองไทร." หอสมุดแห่งชาติ

จดหมายเทศน์รัชกาลที่ 2 จศ. 1184 เลขที่ 10.

"ใบบอกพระยาสุริยราชเสนีย์ เรื่องส่งคัวหม่อมสายหยุด หม่อมเจ้านิภูมลและหม่อมเจ้าสมพงษ์
กับบ่าวไพร่ 50 คน ที่ต้องเกณฑ์ไปในกองทัพให้กลับกรุงเทพฯ." หอสมุดแห่งชาติ.

จดหมายเทศน์รัชกาลที่ 2 จศ. 1182 เลขที่ 11.

"เรื่องสืบเหตุการณ์ในญวน." หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2 จศ. 1183
เลขที่ 4.

"ใบออกพระยาศรีสุริยราช เมืองทมิฬ เรื่องเมืองน่านส่งผ้าขาวและราชการทัพเมือง
หลวงพระบาง เมืองเชียงรุ้ง." หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2
จศ. 1184 เลขที่ 5.

"อธิบายเรื่องหัวเมืองมลายู." หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3 จศ. 1194
เลขที่ 10.

"เรื่องบัญชีสินค้าบรรทุก เรือกำปั่นและสำเภากลับไปจำหน่ายที่เมืองกวางตุ้ง เชียงไฮ้
หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3 จศ. 1206 เลขที่ 49.

"เทศนาพระราชประวัติรัชกาลที่ 2." หอสมุดแห่งชาติ. หมวดธรรมคดีหมู่ประวัติ
เลขที่ 003.1/12.

"ว่าด้วยคำพูดของคนเก่า ๆ." หอสมุดแห่งชาติ. หมวดธรรมคดีหมู่ประวัติ เลขที่ 003.1251.

"เรื่องเขตแดนในระหว่างเมืองไทรบุรีรามันที่คาบเกี่ยวกับเมืองเประ จศ. 1242-1245."
หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บ.2/22. ง./4.

"เรื่องพงสาวดารเมืองค้าง ๆ ของสยามประเทศ." หอจดหมายเหตุแห่งชาติ.
บ.16/23.

"เรื่องพงสาวดารเมืองแขก." หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บ.49/11.

"เรื่องพระแก้วกล่าวโทษพระชุมแสงขุนผู้ช่วยขุนมหาดไทยเมืองชุมแสง เมืองขึ้นพิษณุโลก."
หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บ.13/11.

หนังสือและบทความ

กุหลาบ กฤษณานนท์.(กสร). มหามุขมาคยานุกูล ว่าด้วยลำดับวงศ์ตระกูลขุนนางไทย
ทั้งสิ้นในแผ่นดินสยาม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สยามประเทท, รศ. 124.

ขจร สุพานิช. "เอกสารการทูตเกี่ยวกับเซอร์เจมส์รูท." ใน ข้อมูลประวัติศาสตร์:
สมัยบางกอก. (กรุงเทพมหานคร: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย,
2518.

ครอว์ฟอร์ด, จอร์จ. เอกสารของครอว์ฟอร์ด แปลโดย ไทโรจน์ เกษแม่นกิจ
กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, 2515.

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์. ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2514.

คึกฤทธิ์ ปราโมช, บ.ร.ว.ว. โครงการกระดูกในตู้. กรุงเทพมหานคร พิมพ์แจกเป็นมิตรผล
ในงานทำบุญहारอบ, 2514.

จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. ชุมนุมพระบรมราชาธิบาย ในพระบาทสมเด็จพระ
พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ภาค 2 หมวดราชประเพณีโบราณ. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์พระจันทร์, 2473.

จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. "ปฐมวงศ์" ใน พระราชประวัติและพระราชนิพนธ์
บางเรื่อง. หน้า 90-92. พระนคร: พิมพ์ในงานพระศพพระองค์เจ้าประดิษฐสารี,
2505.

จอห์น ครอว์ฟอร์ด. เอกสารของครอว์ฟอร์ด. แปลโดย ไพโรจน์ เกษแม่นกิจ.
กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, 2515.

ชัย เรื่องศิลป์. ประวัติศาสตร์ไทยสมัย พ.ศ. 2354-2453. กรุงเทพมหานคร:
เอกสารประกอบการสัมมนากรุงเทพมหานคร ครม 200 ปี, 2525.

ฐะปานีย์ นาคทรพร. "สิงห์โครภพ." ใน อนุสรณ์สุนทรภู่ 200 ปี. หน้า 24-35.
กรุงเทพมหานคร: สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์,
2529.

คำรณราชานุภาพ, สมเด็จพระ. ตำนานวังหน้า. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
โสภณพิพรรฒธนากร, 2468.

_____ . สมเด็จพระ. ไทยรบพม่า. ฉบับรวมเล่ม พิมพ์ครั้งที่ 6
กรุงเทพมหานคร: แพร่วิทยา, 2524.

_____ . สมเด็จพระ. ประวัติเจ้าพระยาบดินทร์เดชา. กรุงเทพมหานคร:
องค์การคำคุณสภา, 2504.

_____ . สมเด็จพระ. ประวัติคตินสกุลคชเสนีย์. พระนคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด
ถนนศิริสาร, 2509. (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายมงคล คชเสนีย์)

- คำรกราชานูภาพ. สมเด็จพระนเรศวรมหาราช. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์
รัชกาลที่ 2. 2 เล่ม. กรุงเทพมหานคร. องค์การค้าของคุรุสภา,
2505.
- เดิม วิภาคพจนกิจ. ประวัติศาสตร์อีสาน. 2 เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนคร:
สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2513.
- ศรี อมาตยกุล. จังหวัดตากและอริยาบทยะยะทางล่องลำน้ำตั้งแต่เชียงใหม่ถึงปากน้ำโพ.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กัณฑ์ประเสริฐ, 2501.
- _____ . จังหวัดราชบุรีภูมิประเทศและสภาพทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
ชวนพิมพ์, 2509.
- _____ . เรื่อง เมืองนครศรีธรรมราช. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ในงานพระราชทาน
เพลิงศพพลเอกเจ้าพระยาบดินทร์เดชาอนุชิต, 2505.
- ทิพากรวงศ์. เจ้าพระยา. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 1. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์พระจันทร์, 2470 (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงพระศพพระเจ้าวรวงศ์
กรมหมื่นอนุวัณ จาดูรนต์ ณ. วัดเทพศิรินทราวาส)
- _____ . พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
องค์การค้าคุรุสภา, 2504.
- ธรรมปริชา(แก้ว), พระ. ไครภูมิโลกวินิจฉภกตา ฉบับที่ 2. 3 เล่ม. กรุงเทพมหานคร:
กรมศิลปากร, 2520.
- ธำรงค์ศักดิ์ อายุวัฒน์. ราชสกุลจักรีวงศ์และราชสกุลสมเด็จพระเจ้าตากสิน.
กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจเทร็ดคิง, 2515.
- นคร พันธุ์รงค์. ประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ พิชญโลก: มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ พิชญโลก, 2524.
- นริศรานูวัตติวงศ์, สมเด็จพระนเรศวรมหาราช และ คำรกราชานูภาพ, สมเด็จพระนเรศวรมหาราช. สาส์นสมเด็จพระนเรศวรมหาราช.
กรุงเทพมหานคร: องค์การค้าคุรุสภา, 2504.

- นิติ เอียวศรีวงศ์. ประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์ในพระราชพงศาวดารอยุธยา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523.
- _____ การเมืองไทยสมัยกรุงธนบุรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรม, 2529.
- บวรเจต อินทจันทร์ยง (รวบรวม). "ขัตติราชปฏิพัทธ์." ใน พงศาวดารกระฉิบ. หน้า 118-120. กรุงเทพมหานคร: ประพันธ์สาส์น, 2529.
- เบาริง, จอห์น. เมืองประเทศราชของสยามในสมัยรัตนโกสินทร์. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, 2528.
- ปวเรศวริยาลงกรณ์, สมเด็จพระมหา. "เทศนาพระราชประวัติในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย" ใน เทศนาพระราชประวัติและพงศาวดารกรุงเทพฯ (พระนคร: กองวิชาการ กระทรวงธรรมการ, 2481)
- ปิยนาด บุญนาค. วิเคราะห์โอกาสในการเลื่อนชั้นทางสังคมในสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น. กรุงเทพมหานคร: โครงการไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- ประชุมหมายรับสั่ง ภาคที่ 1 สมัยกรุงธนบุรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เลขาธิการ คณะรัฐมนตรี, 2523.
- ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 30. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้าคุรุสภา, 2511.
- ประชุมพงศาวดารภาคที่ 65. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้าคุรุสภา, 2512.
- พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี. พระนคร: กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, 2479.
- พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับหอสมุดแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: ป. พิเศษการพิมพ์, 2505.
- พระราชพงศาวดารกรุงสยามจากคัมภีร์ของบริติชมิวเซียม. พระนคร: สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, 2507.
- รัศกุล อตุลย์ภักดี, พระยา. ลำดับสกุลเก่าบางสกุล. กรุงเทพมหานคร: หอพระสมุด, 2463-2480.
- ศิลปากร, กรม. เรื่องกฎหมายตราสามดวง. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดดุคมศึกษา, 2521.
- _____ จดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวีและพระราชวิจารณ์รัชกาลที่ 5. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้าคุรุสภา, 2516.

ศิลปากร, กรม. พระยาราชกะปัดัน (ฟรานซิสไลท์) ผู้สำเร็จราชการเกาะปริงส์ออฟเวลส์.

แปลโดย นันทา วราเนติวงศ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2517.

สังขราชปาเลกัว. เล่าเรื่องเมืองไทย. แปลโดย สันต ท.โกมลบุตร. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, 2516.

สืบแสง พรหมบุญ. ความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการระหว่างไทยกับจีน แปลโดย กาญจณี

ละของศรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2525.

แสงโสม เกษมศรี, ม.ร.ว. และวิมล พงศ์พิพัฒน์. ประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-

รัชกาลที่ 3 (พ.ศ. 2325-2394) พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2523.

เสถียร ลายลักษณ์. ประชุมกฎหมายประจำศก. เล่ม 4 กรุงเทพมหานคร: เคลิเมิ้ล,

2478.

เสาวลักษณ์ อนันตสานต์. วรรณกรรมรัชกาลที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง

รามคำแหง, 2522.

อดิน รพีพัฒน์, ม.ร.ว. สังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325-2416. แปลโดย

ม.ร.ว.ประกายทอง ศิริสุข และพรณี สรุงบุญมี. กรุงเทพมหานคร:

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2521.

ชอลล์, คี.จี.อี. ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แปลโดย คุณารุณยูหา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา

และคนอื่น ๆ. 2 เล่ม กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และ

มนุษยศาสตร์, 2522.

เอกสารอื่นๆ

จาซิบโต โจเซโคนาสซิเมนโต ไบร่า. "ความสัมพันธ์ของโปรตุเกสกับประเทศสยาม."

แปลโดย เคโซ อูครนที ใน แถลงงานประวัติศาสตร์ เอกสารโบราณคดี 1:3

(กันยายน, 2510) : 58 - 59.

"คำให้การขุนหลวงวัดประดู่ทรงธรรม." แถลงงานประวัติศาสตร์

เอกสารโบราณคดี 4:3 (กันยายน, 2513): 37-38.

วารสาร

นิตยา มาหิงหงส์. "การค้าระหว่างประเทศ และระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ."

จุดสารโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 2:3 (เมษายน, 2518): 61.

นิตี เอียวศรีวงศ์. "จากสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีถึงสมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ."

ศิลปวัฒนธรรม 6:7 (พฤษภาคม, 2528): 93.

วิทยานิพนธ์

ชาญชัย วรรณวงศ์. "การศึกษาวิเคราะห์สงครามไทยรบพม่า เฉพาะเรื่องยุทธศาสตร์ และยุทธวิธีทางการทหาร (พ.ศ.2310-2397)." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม. "ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับหัวเมืองมลายูในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2515.

ธิดา จาคูประยูร. "บทบาทของไทยเกี่ยวกับเขมรในรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 4"

วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510.

นงลักษณ์ ล้อมศิริ. "ความสำคัญของกบฏหัวเมืองอีสาน พ.ศ.2325-2445."

วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2524.

นันทิยา สว่างวุฒิธรรม. "การควบคุมกำลังคนในสมัยรัตนโกสินทร์ก่อนการจัดเกณฑ์ทหาร."

วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

เบญจวรรณ ฉัตรเนตร, "พระราชนิพนธ์ทละครนอกในรัชกาลที่ 2 การศึกษาเชิงวิจารณ์."

วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

- ประภัสสร บุญประเสริฐ. "ขอบเขตพระราชอำนาจของกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ในสมัยรัตนโกสินทร์." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515.
- ปิยนาด บุนนาค. "แนวความคิด และบทบาททางการเมืองของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 2 - รัชกาลที่ 5." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.
- พรรษา ลินสวัสดิ์. "ความสัมพันธ์ระหว่างกรุงเทพมหานคร กับเวียงจันทน์ ในรัชกาลที่ 3." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2521.
- เพียงแข พงษ์ศิริบัญญัติ. "นโยบายการปกครองเมืองสงขลาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.
- สุภรณ์ โอเจริญ. "ชาวมอญในประเทศไทย: วิเคราะห์ฐานะและบทบาทในสังคมไทย ตั้งแต่อยุธยาตอนกลางถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- สุภาภรณ์ ศิวศิลาภิรักษ์. "บทบาทของเจ้าพระยาบวรสถานพิมุข (น้อย) ที่มีต่อรัฐบาลกลางและหัวเมืองภาคใต้ ในสมัยรัชกาลที่ 2 - รัชกาลที่ 3." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. 2520.
- สุกัญญา บำรุงสุข. "อำนาจหน้าที่และบทบาทของสมุหกระลาโหม ในสมัยรัตนโกสินทร์." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- สุคา เพียรธัญกรณ์. "อำนาจหน้าที่และบทบาทของสมุหนายก ในสมัยรัตนโกสินทร์." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

สุรพงษ์ โสณะเสถียร, "รามเกียรติ์ : การแปลความหมายทางการเมือง."

วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

อัญชลี สุสายันต์. "ความเปลี่ยนแปลงของระบบไพร่และผลกระทบต่อสังคมไทย ในรัชสมัย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต
แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

อารดา สุมิตร. "ละครในของหลวงในสมัยรัชกาลที่ 2." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต

แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.

ภาษาต่างประเทศ

Books

Bunnag tej, "The Provincial Administration of Siam. From 1892 to
1915: A Study of Creation The Growth the Achievement and
The Implication for Modern Siam of the Ministry of the
Interior Under Prince Dumrong Rachanuphap." Bangkok:
Duang Kamol Book House, 1977.

Burney Henry. The Burney Papers 2 vols. Bangkok: Vajiranana
National library, 1910.

Rush Michael and Athoff Phillip. Introduction to Political
Sociology. London: Western Printing Sevieve Press, 1971.

Skinner, G. Willian. Chinese Society in Thailand An Analytical
History. Ithaca: Cornell University Press, 1958.

Viraphol Sarasin. Tribute and Profit. Sino-Siamese trade 1652-1853.
Cambridge Council on East Asian Studies, Harvard
University, 1977.

Fostes, Brian L. Ethnic Identity of the Moms in Thailand, JSS vol
61: 1 (January 1973): 210,

Wyatt, David K. The Abridged Royal chronicle of Ayudhya of
Prince Paramanuchit Chinorot. JSS 61: 1 (January 1973):
25-30.

ประวัติผู้เขียน

นางสุทธีณี จันทร์รัตน์ ได้รับปริญญาตรีการศึกษามัธยมศึกษา วิชาเอกประวัติศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ(มิชฌูโลก) ใน พ.ศ. 2514 ได้เข้าทำงานในวิทยาลัยครู ฤทธคดี กรมการฝึกหัดครู พ.ศ. 2525 ได้เข้าศึกษาต่อในภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

